

PO Karoliina Honkanen (PLM),
Murto Risto(LVM)

05.07.2018

JULKINEN

Asia

Tuleva monivuotinen rahoituskehys; sotilaallinen liikkuvuus

Kokous

U/E/UTP-tunnus**Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu**

Komission toukokuussa julkaisemassa monivuotista rahoituskehystä koskevassa tiedonannossa on esitetty sotilaalliseen liikkuvuuteen varattavaksi yhteensä 5,8 mrd euroa (v. 2018 hinnoissa). Kokonaisuus on sijoitettu osaksi otsaketta 5 (Turvallisuus ja puolustus). Sotilaallista liikkuvuutta koskevaa rahoitusta kuitenkin hallinnoitaisiin Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineen (Connecting Europe Facility, CEF) kautta.

Euroopan komissio ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja antoivat 10.11.2017 yhteisen tiedonannon Euroopan parlamentille ja neuvostolle: Sotilaallisen liikkuvuuden parantaminen Euroopan unionissa (JOIN(2017) 41 FINAL). Osana tämän toimeenpanoa komissio ja korkea edustaja antoivat 28.3.2018 yhteisen tiedonannon Euroopan parlamentille ja neuvostolle koskien sotilaallisen liikkuvuuden toimintasuunnitelmaa (JOIN(2018) 5 final).

EU:n puitteissa sotilaallisen liikkuvuuden tehostamista koskeva työ jatkuu myös Euroopan puolustusvirasto EDA:n alaisuudessa sekä Alankomaiden johtamassa, pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön liittyvässä sotilaallisen liikkuvuuden hankkeessa.

Rahoituskehysesitelmän sisältämä rahoitus muodostaisi kokonaan uudenlaisen elementin sotilaallisen liikkuvuuden toimeenpanolle.

Eduskunnalle annetaan E-kirje Valtioneuvoston kannoista asiakokonaisuuteen.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto toteaa ensi vaiheen kantoina seuraavaa:

Sotilaallisen liikkuvuuden osalta tulee erottaa sotilaallisen liikkuvuuden sisällölliset painopisteet ja komission ehdotuksen tarkoituksenmukaisuus näiden painopisteiden toteuttamiseksi.

Sotilaallisen liikkuvuuden sisällölliset painopisteet

Sotilaallisen liikkuvuuden edistäminen lisää Euroopan puolustamisen uskottavuutta sekä EU:n mahdollisuuksia toimia nopeasti ja oikea-aikaisesti erilaisissa kriiseissä. Kokonaisuus on esimerkki siitä, miten EU:n työkaluja voidaan käyttää puolustuksen alalla.

Sotilaallisen liikkuvuuden kehittäminen tukee Suomelle tärkeiden EU:n avunantolausekkeen ja yhteisvastuulausekkeen toimeenpanoa. Se myös vahvistaa sotilaallista huoltovarmuutta, jonka osalta Suomen pitkäaikaisena tavoitteena on ollut luoda nopeat ja tehokkaat jäsenvaltioiden väliset puolustusmateriaalin toimituksia koskevat järjestelyt.

Sotilaallinen liikkuvuus tukee Suomen turvallisuutta muun muassa avun vastaanoton ja avun antamisen, harjoitustoiminnan, sotilaallisen huoltovarmuuden ja materiaalikuljetusten joustavuuden sekä asejärjestelmien huollon ja sotilaallisen kriisinhallinnan tarpeiden näkökulmasta.

Suomen turvallisuuden näkökulmasta on myös huomionarvoista, että sotilaallinen liikkuvuus kytkeytyy laajemminkin Euroopan vakauteen ja turvallisuuteen. Sotilaallisen liikkuvuuden parantaminen itäisessä ja keskisessä Euroopassa on myös Suomen näkökulmasta tärkeää. Se on yksi käytännön edellytys sille, että Eurooppaa kyetään puolustamaan, ja lisää osaltaan Euroopan puolustamisen ennaltaehkäisykykyä. Vaikka Suomi on Naton ulkopuolinen maa, on Suomenkin turvallisuuden kannalta tärkeää, että Nato kykenee tarvittaessa toimittamaan vahvistukset esimerkiksi Baltian maihin. Sotilaallinen liikkuvuus on tärkeä osa-alue EU-Nato-yhteistyön kehittämisessä.

Sotilaalliseen liikkuvuuteen liittyvien hankkeiden toteuttamista Verkkojen Eurooppa -välineen kautta selvitetään ja arvioidaan vielä tarkemmin. Rail Baltica ja Pohjanmeren-Itämeren ydinverkkokäytävä liikennehankkeineen on potentiaalinen sotilaallisen liikkuvuuden rahoituksen käyttökohde, ja Suomellekin yksi tärkeimmistä TEN-T -liikennehankkeista. Lisäksi omalla TEN-T -verkollamme on monia kohteita, joissa on tarvetta korottaa junien akselipainoja.

Komission ehdotus hallinnoinnista

Valtioneuvosto pitää perusteltuna komission lähtökohtaa, että sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden EU-rahoitus voisi toteutua vain hankkeissa, joissa on myös siviilikäyttötarve.

Mikäli rahoitukseen sovelletaan Verkkojen Eurooppa -välineen liikennehankkeiden yleisiä ehtoja, tulisi erityisesti painottaa mahdollisimman yhdenmukaisia sääntöjä kaikille jäsenmaille. Valtioneuvoston ensisijaisena tavoitteena on, ettei tieverkkoon kohdistuvia sotilaallisen liikkuvuuden hankkeita rajata vain osaan jäsenmaista.

Sotilaallisen liikkuvuuden pullonkaulojen poistamiseksi ja liikkuvuuden lisäämiseksi komission lähtökohtaa hankkeiden rajat-ylittävyydestä voidaan pitää perusteltuina. Yleiseurooppalaisen raidelevyyden ja Suomen raidelevyyden erilaisuus tulee ottaa huomioon rajat-ylittävissä hankkeissa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusta kohdennetaan myös nk. merten moottoritie -hankkeisiin.

Pohjautuen älykästä liikennettä ja innovatiivisuutta korostaviin ennakkokantoihin, valtioneuvosto kannattaa telemaattisten järjestelmien sisällyttämistä sotilaallisen liikkuvuuden hankkeisiin.

Komission ehdotusten rahoituksen mitoitukseen otetaan erikseen kantaa osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

Pääasiallinen sisältö

Sotilaallisen liikkuvuuden helpottamisella on tarkoitus ratkaista ongelmia koskien sotilashenkilöstön ja sotilasajoneuvojen liikkumista sekä sotilaskaluston ja - materiaalin kuljettamista maiden välillä. Tarve sotilaallisen liikkuvuuden edistämiseen on tunnistettu sekä EU:ssa että Natossa. Sotilaallisen liikkuvuuden merkitys osana EU:n puolustusyhteistyötä on merkittävä. Myös Natossa sotilaallinen liikkuvuus on keskeinen osa-alue; se on edellytys yhteisen puolustuksen käytännön toimeenpanolle ja vahvistaa liittokunnan ennaltaehkäisykykyä. Sotilaallinen liikkuvuus on myös yksi EU:n ja Naton yhteistyön painopisteistä osana ns. Varsovan julistuksen toimeenpanoa.

EU-toimin on tarkoitus edistää joukkojen ja materiaalin liikkeitä Euroopassa, Eurooppaan ja Euroopasta. Komissio ja korkea edustaja ovat sotilaallista liikkuvuutta koskevassa toimintasuunnitelmassaan katsoneet sotilaallisen liikkuvuuden olevan käytännön askel kohti Unionia, joka suojelee kansalaisiaan ja jossa solidaarisuutta ja keskinäistä avunantoa toimeenpannaan tehokkaasti. Jäsenvaltioilla säilyy aina täysi päätösvalta toisen valtion joukkojen maahantuloon, mutta päätöksentekoa halutaan nopeuttaa ja tunnistettuja pullonkauloja purkaa lainsäädännön, muun sääntelyn, infrastruktuurin, tullimenettelyjen yms. osalta.

Suomi on mukana useassa sotilaallista liikkuvuutta koskevassa hankkeessa eri foorumeilla. EU on näistä ainoa, jossa käsitellään infrastruktuurikysymyksiä. Tämä ilmenee myös asiaa koskevasta komission ja korkean edustajan toimintasuunnitelmasta.

Sen mukaan liikenneinfrastruktuuripolitiikka tarjoaa mahdollisuuden lisätä synergiaa puolustustarpeiden ja olemassa olevien Unionin politiikkalohkojen välillä (erit. liikenneverkko TEN-T). Komissio on käynnistänyt yhdessä jäsenvaltioiden ja eri toimijoiden kanssa työn eurooppalaisen liikenneverkon kehittämistarpeiden arvioimiseksi sotilaallisen liikkuvuuden näkökulmasta. Vuosina 2018–2019 toteutettava tarkastelu antaa mahdollisuuden sisällyttää sotilaallisia tarpeita infrastruktuurin kehittämiseen silloin kun se palvelee myös siviili-yhteiskunnan tavoitteita. Alustavat sotilaalliset vaatimukset hyväksyttiin yleisellä tasolla kesäkuun lopun ulkoasianneuvostossa, mutta niitä tarkennetaan alkusyksyn aikana.

Sotilaskäytön liikenneverkolle asettamia vaatimuksia on toistaiseksi selvitetty mm. Pohjanmeren-Itämeren liikennekäytävää koskevassa pilottihankkeessa. Raskas ja suurikokoinen sotilaskalusto edellyttää selvitysten mukaan

liikenneinfrastruktuurilta merkittävästi järeämpiä ja kalliimpia teknisiä ratkaisuja kuin mikä riittäisi siviililiikenteelle.

Komission ehdotus hallinnoinnista

Komissio on ehdottanut sotilaallisen liikkuvuuden rahoituksen hallinnointia koordinoitusti Verkkojen Eurooppa -välineen kautta. Työ EU:ssa sotilaallisten vaatimusten määrittämiseksi on vielä kesken, joten komissio ei ole voinut aloittaa teknisten eikä muidenkaan kriteerien valmistelua. Sotilaallisten hankkeiden lähtökohtana on, että EU-rahoitus voisi toteutua vain hankkeissa, joilla on myös siviilikäyttötarve. Komissio ehdottaa 5,8 mrd euron määrärahaa jota täydennettäisiin noin 80 prosentin kansallisella rahoitusosuudella.

EU:n yhteisrahoitus puolustushankkeissa voi mahdollisesti kohdistua vain TEN-T rataverkkoon. Nykyisellään TEN-T rahoitus voi kohdistua Suomessa vain rata- ei tieverkkoon. Selvyyttä ei ole, mikä olisi tieverkon soveltuvuus rahoituskohteeksi osana sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusta.

Vielä on epäselvää, sovellettaisiinko kaikkiin jäsenmaihiin yhteisiä sääntöjä, vai luodaanko koheesiomaille kokonaan tai osittain oma kriteeristö. Tarve sotilaallisen liikkuvuuden vahvistamiselle, eteenkin pullonkaulojen purkamiseen ja yleisen liikkuvuuden lisäämiseen kohdistuu keskiseen Eurooppaan ja itäisen Euroopan koheesiomaihin rajat ylittävästi.

Komission tavoitteena on vahvistaa sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden hakukriteerit jatkovalmistelussa vuosina 2018-19. Komissio on ilmoittanut, että sotilaallisen liikkuvuuden hankkeisiin tukea myönnettäisiin samoin periaattein kuin muihinkin Verkkojen Eurooppa -välineen hankkeisiin. Tämän mukaisesti 60 % rahoituksesta käytetään perinteisiin infrastruktuurihankkeisiin (mm. ydinverkkokäytävät) ja 40 % merten moottoriteihin, telemaattisiin järjestelmiin sekä uusiin teknologioihin ja innovaatioihin. Merten moottoritiehankkeissa (MoS) kehitetään EU:n sisäisten vähintään kahden jäsenvaltion ja eri jäsenvaltion sataman välisiä meriliikennehankkeita. MoS -hankkeissa vähintään yhden satamista tulee olla ns. TEN-T ydinverkon satama. Telemaattiset järjestelmät ovat tietotekniikkaa ja televiestintää soveltavia teknologiahankkeita. Ilmastopoliittisten painotusten vuoksi valtaosa infrastruktuurirahoituksesta kohdennetaan ratahankkeisiin. Kyse olisi myös ns. kaksoiskäyttöhankkeista eli sekä siviili- että sotilastarkoituksia palvelevista hankkeista.

Suomelle mahdollisia tukikelpoisia hankkeita

Sotilaallisen liikkuvuuden yhteisrahoituksen soveltamisalat ovat siis pääosin samoja kuin Verkkojen Eurooppa -välineessäkin. Verkkojen Eurooppa -välineasetuksen lopputulos ja komission sotilaallisen liikkuvuuden kriteerit lopulta määrittävät Suomen tukikelpoiset hankkeet. Tämän hetken arvion mukaan esimerkiksi päärata Helsingistä Tornioon olisi tukikelpoinen. Vielä on epäselvää, voisivatko tämän yhteysvälin päätiet olla tuen kohteita (esimerkiksi siltojen kantavuuksien korotustarpeita). Suomen mahdollisesti saama sotilaallisen liikkuvuuden tuen kokonaismäärä voisi olla noin 100 milj.€, joka edellyttää arviolta 400 milj.€ kansallisen rahoitusosuuden. Yleiseurooppalaisen raidelevyden ja Suomen raidelevyden erilaisuuden johdosta vaunujen telivaihtojärjestelyt tulee turvata useassa maahantulopisteessä.

Merten moottoritie-otsakkeen alla Verkkojen Eurooppa -rahoitusta on nykyisellä rahoituskaudella myönnetty useisiin varustamoiden ja satamien hankkeisiin. Nämä ovat kuntien ja yksityisen sektorin hankkeita, eikä niistä ole kootusti tietoa. Myös sotilaallisen liikkuvuuden kriteerit täyttäviä hankkeita löytynee kuitenkin jatkossakin (satamanosturit, Ro-Ro -rampit jne.).

Verkkojen Eurooppa -tukea on asetusehdotuksen tavoitteiden perusteella haettavissa myös piensatelliittihankkeille. Kansallisilla piensatelliittihankkeilla pystytään tukemaan sekä siviili- että sotilasliikenteen ratkaisuja eri liikennemuodoissa. Yksityiset toimijat kykenevät innovatiivisten piensatelliittikonstellaatioiden avulla tuottamaan erittäin tarkkaa ja ajantasaista kaukokartoitustietoa, millä on lukuisia hyödyllisiä sovelluksia sekä sotilas- että siviilisektorilla.

Puolustushallinto antaa kansallisen valmisteluprosessin myöhemmissä vaiheissa arvionsa em. hankkeiden soveltuvuudesta puolustusvoimien tarpeisiin.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Ehdotuksen oikeusperusta on SEUT 172 artikla. Ehdotus hyväksytään tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Neuvosto ja Euroopan parlamentti päättävät asetuksen antamisesta yhdessä. Neuvosto tekee päätöksen määräenemmistöllä. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksen oikeusperusta on oikea, ja ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Puolustusjaoston kirjallinen menettely 25.-26.6.
MFF-johtoryhmä 2.7.2018
EU-ministerivaliokunta 5.7.2018

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetuksella ei ole välittömiä vaikutuksia Ahvenanmaalle. Ahvenanmaa on demilitarisoitu alue.

Taloudelliset vaikutukset

Kansalliseen talousarvioon liittyvät seikat käsitellään ja niihin otetaan kantaa kansallisessa JTS- ja talousarvioprosessissa. Toimenpiteiden edellyttämä valtion rahoitus toteutetaan valtiontalouden kehysten puitteissa.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Karoliina Honkanen, neuvotteleva virkamies, puolustusministeriö
+358 295 140 354, karoliina.honkanen@defmin.fi

Risto Murto, yksikön johtaja, liikenne- ja viestintäministeriö
+358 295 342 639, risto.murto@lvm.fi

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
